

Recenze

Hana Maříková, Tomáš Kostelecký, Tomáš Lebeda

a Markéta Škodová (eds.):

Jaká je naše společnost? Otázky, které si často klademe...

Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. 446 stran.

Psát recenzi na publikaci, která má mnoho editorů a ještě více autorů, představuje vždy náročný úkol. Navíc psát do odborného časopisu recenzi na publikaci, která si klade za cíl oslovit širší veřejnost, je možná trochu kontraproduktivní. Přemýšlela jsem o jiných alternativách (možná některé z nich ještě využiji), ale definitivní rozhodnutí napsat recenzi na tuto publikaci do Politologické revue přišlo při křtu této knihy. Jeden novinář (jméno ani noviny nebudu uvádět, protože jeho názor odráží rozšířený názor), se kriticky vyjádřil v tom smyslu, že ne všechny kapitoly jsou psány tak, aby jim širší veřejnost porozuměla.

Otázka, kterou nastolil, byla jasná. Má mít vědec schopnost oslovit širší veřejnost? Je to cosi, co zvyšuje jeho kvality, je to cosi, co by měl rozvíjet, je to cosi, co bychom měli od vědců vyžadovat? Zcela upřímně, asi všichni známe vědce, kteří dokázali skvěle vysvětlit veřejnosti nějaký problém, dokázali popularizovat vědu. Ale také z historie vědy známe případy, kdy vědci své objevy stěží dokázali vysvětlit svým kolegům. I to se může stát, když vědec (nebo umělec) překročí horizont,

v němž se společnost pohybuje. To ale nebyl případ recenzované publikace. Při vší úctě k autorskému kolektivu, témata, jejich interpretace ani použité metody nijak nevybočují z rámce současné vědy. Navíc autoři zcela programově omezili vysvětlování složitých metod a teoretických konceptů, které bývají součástí čistě vědeckých publikací. A z hlediska jazyka jsem nenalezla text, který by byl jednoznačně nesrozumitelný. Byly texty, které se četly hodně dobře, byly texty, které vzhledem k svému zaměření byly složitější, a možná ani autoři nepatřili mezi populární „psavce“.

Proč se o tom rozepisují: společenské vědy jsou důležité mimo jiné i proto, aby analyzovaly trendy vývoje, pozitivní a negativní procesy, poukazovaly na alternativní možnosti vývoje atd. Ve společnosti ovšem musejí být lidé, kteří jsou schopni tyto výsledky číst a interpretovat. Je totiž otázkou, zda je problém na straně vědců, nebo na straně veřejnosti. Zkušenosti, které máme, jsou často dosti tristní. Mám vážné obavy, že chyba není jednoznačně na straně vědců, ale bohužel ji vidím ve zprostředkovatelské úloze médií. Nejde

o to, že se novináři ptají na otázky, které si kladou občané, to je v pořádku, ale že většinou rezignují na možnosti občany upozornit na to, že existují i jiné možné pohledy, jinak položené otázky, že lze informace číst také odlišně. Vybavuji si jen trvalé a (občas zoufalé) úsilí kolegů, kteří bojují s interpretacemi předvolebních průzkumů (stranické preference vs. volební modely), někdy i se zavádějícími informacemi o fungování volebního systému ze strany vládních úředníků (obzvláště výrazné to bylo před letošními komunálními volbami). Neméně tristní bývají i odborné „analýzy“ uvnitř politických stran, politických i státních institucí. Jak dalece se analytici opírají o nezávislé zdroje, lze jen obtížně odhadnout, pokud se „analýza“ přímo nepřizpůsobí požadovanému výsledku a politickému projektu, lobbistické skupině či zájmu určité politické frakce.

Obsáhlý úvod k této publikaci měl za cíl upozornit na to, že takový formát oslovování širší veřejnosti má nesporně smysl a nemůžeme na něj rezignovat. Autoři k názvu publikace „Jaká je naše společnost?“ přidali podtitul „Otázky, které si často klademe...“. Skutečnost, že je obsaženo „my“, nikoli „vy“, považují za významnou. Autoři totiž dokázali propojit otázky, které si klade veřejnost, s otázkami, které si klade současná věda.

Publikace je rozdělena do čtyř základních oddílů, které shrnují základní otázky a přístupy: Jací opravdu jsme a jak se to o sobě dozvídáme? Jsme evropští, jsme svě-

toví, nebo hlavně sví? Řídíme se sami, nebo kdo nás vlastně řídí? Naši mladí, naše budoucnost? Samozřejmě ne všechny kapitoly v rámci jednotlivých oddílů jsou zcela kompatibilní s položenou základní otázkou, ale dá se říci, že členění je logické a publikace předkládá velmi rozsáhlý pohled na českou společnost.

Výběr témat a okruh otázek byl samozřejmě dán výzkumy, které probíhaly na Sociologickém ústavu AV ČR, přičemž odrážejí skutečně závažná témata, jimž společnost musí věnovat pozornost. Sympatické na publikaci je, že se nesnaží vnutit jakousi ucelenou interpretaci našeho vývoje. Po přečtení celé práce nabudete pocitu určité mozaiky, která by nutně vyžadovala ještě doplnění mnoha dílčích obrázků, a možná i výměnu některých kamenů, ale práce nutí čtenáře k zamyšlení a provokuje k dalším otázkám. Podstatné je i to, že přestože je publikace určena širší veřejnosti, a v tomto smyslu omezuje odborné prvky, které bývají přítomny u vědeckých analýz, není narušena práce s vědeckým aparátem, a studie jsou tak využitelné i pro odbornou veřejnost. Vřele bych doporučovala, aby se tato publikace dostala i do povinné či doporučené literatury bakalářských studií humanitních typů – minimálně z toho důvodu, abychom naši veřejnost naučili číst a interpretovat základní výstupy vědeckých výzkumů.

*prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.
Katedra politologie VŠE v Praze*